

Vilhelm Junnila ps ym.

Lakialoite laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteen tarkoituksena on muuttaa sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) viidennettä momenttia siten, että rikkomus käsiteltäisiin tuomioistuimessa, jos henkilölle olisi käsiteltävänä olevaa rikkomusta edeltävän vuoden aikana tehtyjen tekojen perusteella annettu vähintään kolme sakkorangaistusta.

Näin toistuvasti sakkorikoksiin syyllistyneille ja niin sanotuille taparikollisille olisi mahdollista tuomita helpommin muuntorangaistus, jos sakkoa ei saada perityksi ja tekojen samankaltaisuus osoittaa piittaamattomuutta lain kielloista ja halveksuntaa sakkorangaistusta kohtaan.

Erityisesti varkauksien kohteena olevan vähittäiskaupan asema parantuisi, kun sakkotehtailuun alttiit henkilöt joutuisivat herkemmin vastuuseen teoistaan. Lisäksi vaikeasti päihdeongelmaisille ja syrjäytyneille olisi paremmat edellytykset päästä tarvitsemaansa hoitoon.

PERUSTELUT

Sakon muuntorangaistuksen palauttaminen on askel oikeaan suuntaan verrattuna aiempaan tilanteeseen, jossa tietyistä rikoksista, kuten näpistyksistä, lievistä petoksista tai kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta saattoi selvitä käytännössä ilman rangaistusta, jos rikoksista seuranneita sakkoja ei syystä tai toisesta pystytty perimään.

Laissa sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta (602/2019) sakon muuntorangaistus on kuitenkin mahdollista vasta, jos henkilölle on käsiteltävänä olevaa rikkomusta edeltävän vuoden aikana tehtyjen tekojen perusteella annettu vähintään kuusi sakkorangaistusta. Lisäksi tekojen samankaltaisuuden pitää osoittaa piittaamattomuutta lain kielloista. Vaatimus kuudesta sakkorangaistuksesta edeltävänä vuotena on kohtuuttoman suuri, sillä käytännössä se mahdollistaa samankaltaisen rikoksen uusimisen joka toinen kuukausi, jota voidaan pitää osoituksena laista piittaamattomuudesta.

Poliisin ja syyttäjänviraston tietojen mukaan neljä- tai useampikertaisia rikkomuksia on vuodessa noin 25 000. Vastaavasti voimaantulevassa laissa mainittuja seitsemän- tai useampikertaisia

Lakialoite LA 102/2020 vp

rikkomuksia on vuodessa noin 9 600. Luvuista voidaan päätellä, että tietyissä rikoksissa lain kieltö ja rangaistuksen uhka eivät toimi riittävän tehokkaasti.

Eduskunnan sisäinen tietopalvelu on arvioinut tässä ehdotetun lakimuutoksen kustannuksia hallituksen esitysten perusteella. Hallituksen esityksissä HE 178/2018 vp ja HE 291/2014 vp todetaan, että muutoksen seurauksena yhden tapauksen käsittelyyn kuluu poliisilta noin kuusi tuntia työaikaa. 15 400 rikoksen käsittely siis vastaa noin 56 henkilötyövuotta (15 400 x 6 / 1 640). Yhden henkilötyövuoden hintana pidetään 58 000 euroa, joten poliisille aiheutuisi 3,25 miljoonan euron kustannuspaine.

Syyttäjälaitoksen osalta kirjallisen käsittelyn kustannukseksi on arvioitu 156 euroa tapausta kohti. Vähimmillään kustannukset nousisivat 2,4 miljoonaan euroon johtuen rikosasioiden määrän kasvusta. Suullisessa istunnossa käsittelykustannukset olisivat kuitenkin korkeampia. Tuomioistuimessa pakkokeinoasian käsittely maksaa keskimäärin 523 euroa. Siten noin 15 400 rikosasian käsittelyn lisäys aiheuttaisi 8 miljoonan euron kustannuspaineen.

Hallituksen esityksessä HE 291/2014 vp on lisäksi arvioitu, että neljännen toistuvan rikkomuksen osalta vankiluvun voidaan odottaa nousevan keskimäärin vähintään 50 päivittäisellä vangilla. Hallituksen esityksessä HE 178/2018 vp on käytetty vuoden 2017 keskimääräistä suljetun laitoksen vankilavuoden kustannusta, joka on 73 080 euroa vuodessa. Näin arvioituna 50 päivittäisen vangin lisäys nostaisi Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksia noin 3,7 miljoonaa euroa.

Lakialoitteessa esitetty sakon muuntorangaistuksen soveltaminen jo neljännen rikkomuksen kohdalla ehdotetun seitsemännen sijaan nostaisi siten kokonaiskustannuksia noin 17 miljoonalla eurolla. Rikosoikeudellinen seuraus tai sen tosiasiallinen puute ei kuitenkaan voi oikeusvaltiossa riippua valtion kulloisestakin taloustilanteesta. Turvallisuudella on hintansa.

Jatkuvat näpistyksen ja näpistysten yritykset ovat suuri ongelma vähittäiskaupalle. Kaupan liiton teettämän hävikkibarometrin mukaan varkaushävikki aiheuttaa vuosittain 450 miljoonan euron tappiot. Tämän lisäksi varkaushävikin torjumiseen käytetään arviolta 100 miljoonaa euroa vuosittain, jolloin kokonaiskustannukset nousevat jopa 550 miljoonaan euroon vuodessa. Tänä vuonna myös väkivallalla uhkaaminen näpistystilanteissa on merkittävästi yleistynyt. Elokuuhun mennessä myymälävarkauksia ja näpistyksiä koko Suomessa tuli poliisiin tietoon 33 343 kappaletta. Tämä on 137 tapausta jokaista päivää kohti. Määrä on lähes 12 prosenttia enemmän kuin samaan aikaan viime vuonna, minkä myös muut asiakkaat ovat huomanneet.

Koronan aiheuttamassa vaikeassa taloustilanteessa miljoonaluokan lisämenot ovat valitettavia, mutta pelkästään näpistyksistä aiheutuneiden tappioiden vuoksi valtiolta jää vuosittain miljoonien arvonlisäverot saamatta. Lisäksi vähittäiskaupan alalle koituu hävikin ja rikosten ehkäisyn vuoksi lisäkustannuksia, jotka siirretään hintoihin asiakkaan maksettaviksi.

Ehdotettu lakimuutos parantaa luottamusta oikeuslaitokseen ja rangaistusjärjestelmään, kun maksukyvyttömyys ei enää toimi suojana rikoksesta annettavaa tosiasiallista rangaistusta vastaan. Oikeusministeriö onkin katsonut, että ei ole hyväksyttävää, että henkilöt voivat toistuvasti syyllistyä sakkorikoksiin saamatta minkäänlaista todellista rangaistusta. Kriminaalipoliittiset syyt edellyttävät muuntorangaistuksen olemassaoloa.

Lakialoite LA 102/2020 vp

Muuntorangaistuksen uhka saattaa lisätä myös sakkojen maksuhalukkuutta, jolloin rangaistus-seuraus toteutuu tehokkaammin siinä muodossa kuin se on määrätty, eikä ole tarvetta turvautua ankarampaan vaihtoehtoon vapaudenriiston muodossa. On myös mahdollista rakentaa yhdyskun-tapalvelun luonteinen järjestelmä sovitteluun haluaville henkilöille, kuten oikeusministeriön jul-kaisussa 12/2012 on pohdittu. Ehdotettu laki rohkaiseekin ihmisiä selvittämään asioitaan ja kat-kaisemaan syrjäytymiskiarteensa. Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon päättyvä prosessi kes-tää noin vuoden, joten viranomaisyhteistyön sosiaalipoliittinen rooli henkilöiden elämänhallin-nan palauttamisessa korostuu jatkossa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 1 §:n 5 momentti, sel-laisena kuin se on laissa 602/2019, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Sakkorangaistukseen johtavaa rikkomusta ei saa käsitellä tässä laissa säädettyssä menettelyssä, jos rikkomuksen tehneelle on tämän lain mukaisesti annettu rikkomusta edeltävän vuoden aikana tehtyjen rikkomusten perusteella yhteensä vähintään kolme sakkomääräystä tai rangaistusmäärä-ystä ja tekojen samankaltaisuus osoittaa kokonaisuutena arvioiden piittaamattomuutta lain kiel-loista ja käskyistä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Lakialoite LA 102/2020 vp

Helsingissä 17.12.2020

Vilhelm Junnila ps
Mikko Lundén ps
Mauri Peltokangas ps
Wille Rydman kok
Janne Heikkinen kok
Jukka Mäkynen ps
Sami Savio ps